

Pavel Švec (ed.)

Generál
KAREL KUTLVAŠR

VZPOMÍNKY NA PRAŽSKÉ POVSTÁNÍ

Pavel Švec (ed.)

Generál
KAREL KUTLVAŠR

VZPOMÍNKY NA PRAŽSKÉ POVSTÁNÍ

Pavel Švec (ed.)

Generál
KAREL KUTLVAŠŘ

VZPOMÍNKY NA PRAŽSKÉ POVSTÁNÍ

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Copyright © Pavel Švec, 2020

Illustrations © Žaneta Kortusová, 2020

Drawings © Martin Ďásek, 2020

Fotografie © archiv Pavla Švece, Oldřich Smola, 2020

Cover art © Žaneta Kortusová, 2020

Czech edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2020

ISBN 978-80-7557-981-2 (print)

ISBN 978-80-7557-993-5 (ePub)

ISBN 978-80-7557-994-2 (mobi)

ISBN 978-80-7557-995-9 (pdf)

Obsah

LEGIONÁŘ A GENERÁL KAREL KUTLVAŠR	7
Bitva u Zborova	8
Milovaný bratr Frantík umírá při bitvě.	10
Cesta na samý konec světa	13
Ruský elixír života	14
Rok 1920	16
Draze zaplacená hvězdná chvíle.	30
Past agentů	32
Bojoval jsi a zachránil mi život	34
Setkání s německým generálem	35
11 let, 4 měsíce a 22 dní	36
Osud kopírující dějiny státu se uzavírá.	39
PRAŽSKÉ POVSTÁNÍ	41
Nezdržuj se se mnou, sleduje mě gestapo	44
Falešné naděje v sovětské výsadce ve Kbelích.	46
Frankova delegace k Američanům	48
Jediný generál, který přišel	52
Hledání tanků pro povstání	54
Vlasovci zastavují vlaky a odzbrojují německé vojáky. . .	56
Zavražděný Synovec	57
Panika s říšskými markami	57
Hitler po smrti. Okupanti zbraně nesloží	59
Nešlo to zadržet. Česká města se zbavují okovů.	61
Zachránit československé archivy.	65
Naděje pro Zdenu Mašínovou	66
Důstojníci, stavitel i tuberák	66
Staří pánové generálové na gáblíčku.	68
Češi napadají německé hlídky.	71

Jiří alias kapitán Jaromír Nechanský přijíždí	74
Čekání na explozi	76
Pár hodin do revoluce.	78
Semkněte se v jeden šik	81
Předseda vlády Bienert zadržen	83
Staroměstská radnice do českých rukou	89
Manželka skočila k oknu a vyvěsila státní vlajku	90
Český rozhlas volá o pomoc.	91
Cesta ze Žižkova do bojující Prahy	93
Přerušení okupantského kabelu číslo 092	96
Bitva o Český rozhlas	101
Toto hnízdo bude zítra ráno srovnáno se zemí.	107
Zbývá obsadit západní část Moravy a celé Čechy	109
Panzerfaust a tanky v rukou povstalců.	110
Barikáda, symbol povstání	112
Kdo to celé začal?	113
Řádění nacistů v Dejvicích	116
Hledání politické reprezentace	116
Venkov brání Prahu	118
Lide český!	119
Zarachotily klíče ve dveřích pankráckých cel.	121
Chyba Němců, neobsadili mosty	123
Nedobytné paláce obsazené okupanty.	124
Zahajte palbu všude tam, kde nepřítel útočí	125
Cesta na Hradčany za K. H. Frankem	128
Alut was jetzt, was nun? Stalin? Nur Beneš.	130
Frank se skleněným okem zadumaně sedí v křesle	131
K Praze se stahuje mohutné vojsko	135
Rozzuření nacisté střílí civilisty.	137
Hasiči. I oni jsou hrdinové povstání.	138

Venkov jede Praze na pomoc	139
Praha není z prkének a perníku	140
Praha se stane poslední pevností	141
Útok na Prahu	145
Ukradené německé kombinézy	148
Mýty o jednání s vlasovci	150
Dělostřelectvo v akci	151
Kapitulace se blíží. Doprovázejí ji zvěrstva	152
Američané v Praze. Německo kapituluje	156
Stále se bojuje	157
Peklo na Staroměstské radnici	161
Předposlední den války	162
Nemáme času nazbyt, řekl jsem gen. Toussaintovi	164
Boje na Smíchově a o Trojský most	167
Okupanti v Praze kapitulují	168
Překotný úprk nacistů	170
Sověti přijíždějí na tancích	172
Přílet vládní Dakoty z Košic	176
Zajištění kolaborantů u vládního vojska	179
Tábor lidu na Staroměstském náměstí	180
Prezident Beneš se vrací	182
No jo, to já jsem Vás tehdy neznal	183
Jak byla připravena česká revoluce v Praze	183
Kdo bude v čele slavnostního pochodu	188
Živly v řadách Revolučních gard	190
Sčítání padlých a zavražděných	191
30 tisíc německých zajatců	193
Smrkovského tisková konference	194
EDIČNÍ POZNÁMKA	202

Legionář a generál
Karel Kutlvašr

Popis života generála Karla Kutlvašra nelze začít jinak než návratem o více než století časem nazpět, kdy jako voják tehdy ještě neexistujícího Československa proslul v létě 1917 odvahou a statečností v ikonické bitvě u Zborova. Právě tady se začala odvíjet jeho velitelská kariéra. Vrcholila v době Pražského povstání v květnu 1945 a skončila komunistickým kriminálem. Potomky neměl, ale jeho odkaz žije v rodinách blízkých příbuzných, které ho ctí do dnešních dnů. Zejména díky jeho synovci, a mému dědovi Václavu Švecovi, přetrvaly vzpomínky na Karlička v naší rodině stále silné, i když se je komunistický režim snažil systematicky vymazat z paměti národa.

Karla Kutlvašra si pamatujeme jako noblesního a mimořádně čestného člověka, jenž miloval svou vlast. Člověka, který ctil svou bodu a demokracii a byl za ni ochoten položit život.

Tato publikace je napravením letité křivdy, jež se na něm dopustil totalitní režim. Vzpomínky na Pražské povstání, největší bitvu Čechů na vlastním území v moderních dějinách, generál Kutlvašr sepsal na sklonku svého věznění v roce 1960. Jeho paměti psané za mřížemi pražských věznic 15 let po konci války uceleně nikdy nevyšly. Komunistický režim je zabavil a pečlivě uschoval. Naštěstí se dochovaly v Archivu bezpečnostních složek.

Bitva u Zborova

Vesnice Cecová na západní Ukrajině. Typické selské domky pohlcené nekonečnými zvlněnými pláněmi. Na obzoru vystupují obrysy pobořeného městečka Zborov. Zkázu do ulic přineslo dělostřelectvo.

Tady – na půl cesty mezi městy Lvov a Ternopol – krajinu protíná fronta. Kilometry klikaticích se zákopů a drátěných překážek, spousty kulometných hnízd, stovky kráterů od granátů. Kulisa pro bitvu, jež vypukne zrána 2. července 1917, je připravena. Právě tady napíše Češi důležitou kapitolu dějin svého národa. Ponese název bitva u Zborova.

Špatně vyzbrojená československá střelecká brigáda začleněná do ruské armády se tu utká s přesilou rakousko-uherských vojsk. Tři a půl tisíce Čechoslováků se vrhne na pozice, které hájí pět a půl tisíce nepřátel. A dokážou něco, co se v zákopových bojích první světové války příliš často nevidí. Prolomí nepřátelské linie.

Na straně Čechoslováků stojí i dva sourozenci. Dvaadvacetiletý podporučík Karel Kutlvašr, u Zborova velitel 4. roty 1. československého střeleckého pluku, a jeho o tři roky starší bratr František, voják 2. roty téhož pluku. Selští synci z Michalovic ležících u Havlíčkova Brodu.

Karel, který před válkou pracoval v Kyjevě, je jeden z prvních dobrovolníků, kteří pár dní po vyhlášení války v létě 1914 vstoupili do armády. Tehdy si říkali Česká družina. To František musí narukovat v rakouské uniformě. Do bojů je poslán v řadách 21. pěšího pluku čáslavského. Ale již 19. listopadu 1914 jej v okolí Bardejova na východní frontě zajmou Rusové. Než vstoupí do československých legií, mimo jiné musí jako zajatec pracovat na statku barona Schwannheima poblíž Oděsy.

Druhého července však oba bratři stojí na zborovských pláních spolu. Ve stejné uniformě. „Snad zde uvidím slunce zapadat,“ hlesne ráno František. Neuvidí. Padne stejně jako téměř 200 jeho kamarádů. Asi tisíc vojáků skončí v lazaretu se zraněním.

„Uvědomil jsem si po bitvě, jak byl František před útokem tesklivý, upamatoval jsem se na dlouhý a bolestný jeho pohled,

když mne míjel ráno 2. července na cestě k Marusje. Cítil jsem jeho stisknutí ruky,“ vzpomínal po válce Karel.

Ve čtvrt na šest ráno se na frontě rozezní ruská děla. Ta rakouská záhy odpovědí a krajinu pohltní dunivé peklo. Ruská vojska jsou připravena ke zteči. Přesněji řečeno ty nejspolehlivější úderné útvary, tvořené dobrovolníky, mezi něž patří i československá střelecká brigáda. Musí. Ruská armáda, stejně jako celý stát, je v té době již v „bolševickém“ rozkladu.

Pár minut po deváté hodině Čechoslováci vyráží k přímému útoku na svém šestikilometrovém úseku fronty. A úder je to mimořádně silný. Vojáci i jejich velitelé zúročí zkušenosti, kdy dosud sloužili jako průzkumníci.

Útočí způsobem do té doby na východní frontě nevídaným. Čechoslováci bojují v malých skupinkách, obratně využívají nerovností terénu a rychle postupují vpřed, i přes silný odpor nepřitele. Navíc dokážou v poli improvizovat. Takový postup překvapené Rakušany šokuje. Překvapeni jsou i ruští důstojníci, kteří častokrát nedovedou na tak rychlý postup reagovat. Iniciativu tak přebírají i Slováci nižších šarží.

Milovaný bratr František umírá při bitvě

„Boj zuří, každá vteřina je mi věčností. Běžím sám do středu a velím: Kupředu! Řítíme se jako šílení údolíčkem a přes drátěné překážky do nepřátelských zákopů. Těžké granáty dopadají kolem. Padlí leží v zákopech i na nich. Jeden náš padlý, jak jsem jej v rychlosti spatřil, se mi zdál povědomým. Ležel těsně před překážkami, obličejem k zemi. Puška opuštěna stranou. Levou rukou se držel za čelo. To byl můj bratr František,“ vypráví po válce

Karel Kutlvašr, jenž je sám při boji raněn. „Jak je mi líto mého bratra Frantíka. Zemřel hrdinou, teprve dnes ale cítím, jak jsem jej měl rád. To teplo bratrské lásky mi snad již nikdo nenahradí,“ zapíše si Karel do deníku zkraje roku 1919.

U Zborova se již v deset hodin hrouť první rakouské obranné postavení v celém pásmu československé brigády. Krátce poté přestává vzdorovat i druhá linie. Útok je tak neuvěřitelně rychlý, že se ruský pozorovatel upoutaný v balonu nad frontou zprvu domnívá, že jde o masovou dezerci. Jinak si totiž rychlé pronikání československých vojáků mezi nepřátele nedokáže vysvětlit. To, co se nepovedlo mnohokrát větším oddílům, podařilo se jednotce, která byla pro svou výstroj, výzbroj a výcvik považována za druhořadou.

Dobytím druhého obranného postavení měl útok skončit. Dál již ambiciózní plán ruského velení nesahal. Vojáci se měli zastavit a počkat na zálohy. Čechoslovákům to ale nestačí a z vlastní iniciativy napadají další postavení ve stále větší hloubce císařských pozic. Sousední ruské jednotky nedokážou držet krok.

Ani třetí obranná linie dlouho nevydrží. Odpoledne je prolomena. Takový úspěch nikdo nečekal. Bitva u malého města v Haliči se stává legendou. Rakušané se během ústupu již nezmůžou na pořádný boj a zastaví se až za čtyři až pět kilometrů. Za sebou nechají několik set mrtvých. Včetně zajatců čítají jejich ztráty přes čtyři tisíce mužů.

A jsou mezi nimi i Češi v rakouských uniformách. Přímou proti československé brigádě totiž mimo jiné stál i plzeňský 35. a jindřichohradecký 75. pěší pluk. Byl to pronikavý úspěch. Vrchní velitel ruských vojsk generál Alexej Brusilov ocenil legionáře tím, že se před budoucím prezidentem Tomášem G. Masarykem poklonil. Dva roky po bitvě na to vzpomínal sám Masaryk. „Generál

povstal, vzkázal srdečný pozdrav našim vojákům a dodal: Řekněte jim, že se před nimi hluboce skláním.“

Nicméně slavné vítězství právě ruské velení nedokázalo využít a územní zisky z bitvy u Zborova byly brzy ztraceny. Při protiútoku zahájeném 19. července pak Čechoslováci velmi často bránili chaoticky ustupující ruské jednotky. Přes tři stovky z nich za to zaplatilo životem.

Bojový úspěch československé střelecké brigády znamenal nesmírný politický kapitál. Členové zahraničního odboje jej využívali při náročných a zdoluhavých jednáních s představiteli dohodových mocností jako doklad válečné aktivity Čechoslováků.

Odtud plynul Masarykův stěžejní argument, že Zborovem se Češi a Slováci stali národy bojujícími. Ohlas vítězné bitvy a vedle ní i nasazení Čechoslováků při ústupu také vedl k zásadní změně postoje ruské prozatímní vlády vůči zájmům československého odboje. Váhavý přístup vystřídala jednoznačná podpora. Vláda povolila neomezený nábor dobrovolníků, což bylo rozhodující pro další posilování našeho vojska. Ostatně početní stav sboru činil již na konci roku 1917 skoro čtyřicet tisíc dobrovolníků. O rok později jich bylo už přes šedesát tisíc.

Ovšem po brestlitevském míru – uzavřeném 3. března 1918 mezi sovětskou vládou a centrálními mocnostmi – ztratila přítomnost československého sboru na východní frontě smysl. Začíná tak další legionářská anabáze plná bojů podél Transsibiřské magistrály. Potrvá dva roky. Karel Kutlvašr je u toho již jako velitel pluku. Do Prahy se vrátí až v únoru 1920. A je to velká sláva. V mladé republice ho čeká skvělá vojenská kariéra završená generálskými hvězdami a velením při Pražském povstání na konci druhé světové války. „Ztratil jsem ve Frantíkovi nenahraditelného kamaráda a vlastně dvojnásobného bratra. Každá vzpomínka

na něho je zároveň spojena se Zborovem,“ svěří se občas přátelům. Vzpomínku na vojáčka ležícího před drátěnými překážkami až do smrti z hlavy nevymaže.

Cesta na samý konec světa

Kutlvašrova rodina pochází z Michalovic. Zde stojí rodný statek Karla i Františka. Karel, narozený 27. ledna 1895, má u vrat pamětní desku. Františkovo jméno je vyryto na pomníku padlým uprostřed obce. Kamenné vzpomínky dvou odlišných osudů.

Na životě hrdiny bitvy u Zborova Karla Kutlvašra lze popsat pohnuté osudy českého národa ve 20. století. Dlužno dodat – bohužel. Po absolvování obchodní akademie v Německém Brodě nastoupil jako úředník u firmy Vilém Jenč, parní pila a stavitelství v Humpolci, kde setrval půldruhého roku až do konce března 1913.

Nicméně mladíka to z nějakého důvodu táhlo do Ruska. Opustil tedy zaměstnání a vrátil se na rodný statek, aby oznámil, že se chystá odjet do Kyjeva. Rodina s tím nesouhlasila. Matka plakala a žádala, ať cestu alespoň odloží. Nicméně již v polovině dubna 1913 ho odvezl bratr Josef bryčkou na nádraží do Německého Brodu. Zde započala Karlova životní etapa spojená s místy daleko od vlasti. Domů se vrátil až po téměř sedmi letech.

V Kyjevě pracuje jako úředník v podniku Vielwerth a Dědina – továrna na hospodářské stroje založeném už v roce 1889. Své matce a sourozencům – třem bratrům a třem sestrám – posílá pravidelně dopisy plné vřelosti a lásky. Lístky, dochované v rodinném archivu, ukazují jeho city k rodině i rodné zemi. „Tu teprve se pozná, co je to býti doma. A ještě jsem si toho nedove-

dl vážit. Škoda času toho. Marno však nyní, pozdě jest napravit to. Od domova jsem odloučen, nemám nyní vůbec žádného. Raději však o tom pomlčím. Ruce Vám líbá Váš vděčný syn Karel.“

Život bez pravého domova nezmění ani válka, která se v létě 1914 v Evropě rozhoří. Naopak. Než skončí, Karel Kutlvašr se stane legionářským hrdinou nebezpečných rozvědek v Haliči, bitvy u Zborova i boje o Kazaň. Po návratu do vlasti se stane legendou a vystřelí mezi společenskou elitu. Stýká se s nejmocnějšími muži Československa té doby – prezidenta nevyjímaje. Působí jako velitel několika jednotek dislokovaných v různých částech země. A v podstatě všude dokáže pozdvihnout kvalitu svěřeného vojska na špičkovou úroveň.

Se svou ženou Jelizavetou Viktorovnou Jakovlevou, s níž se potká v Rusku, požívá mimořádnou úctu, jsou zváni na společenské akce, angažují se v komunitním životě města. Ať už to bylo v Chomutově, Milovicích, Českých Budějovicích, Praze či Hradci Králové.

Ruský elixír života

Karel svou ruskou manželku miloval celý život. Poznal ji při sibiřské legionářské anabázi v Krasnojarském kraji. „V Kansku navazujeme přátelské styky s místním obyvatelstvem, které je nám velmi rádo, neb jim hrozilo napadení bolševiků. U strýčka z Ameriky¹ poznal jsem 10. II. slečnu Lízu Jakovlevu, s kterou se setká-

¹⁾ Označení pracovníků YMCA (*Young Men's Christian Association* – Křesťanské sdružení mladých lidí). Americká odnož této organizace významně podporovala vojáky i zajatce různými dodávkami (oblečení, jídlo, tabák, dár-

vám ještě na zábavě a potom u nich v domě,“ zapsal si v únoru 1919 do deníku. „Má známost se sl. Lízou dostává ráz vážný, flirt přechází v druhou formu. Úplně jasně pocítil jsem toto v Irkutsku,“ svěřil se deníku o měsíc později po návratu z přehlídky vojsk v tomto městě v jihovýchodní Sibiři.

„Dopisy od Lízy. A jaké! Jsem celý šťastný. Z nich čerpám elixír života. Napsala dvě básničky, které mi též posílá. Dokazuje její hloubku, cit a upřímnost! To je žena, která mě může učiniti šťastným. Její duše, celá její bytost je něha, opravdovost a život! Čím jsem zasloužil lásku, pravou lásku této podivuhodné všemi milované a oblíbené dívky. Já své city skrýti nemohu, jsou příliš značné,“ zapsal si Karel v červnu téhož roku.

A ačkoliv zprvu pochyboval, zda mu Lizočka lásku opětuje, nakonec si ji po válce přivezl domů. Karlova matka zprvu nadšena nebyla, jak lze vyčíst z dopisu jeho bratra Václava, svého času starosty Michalovic, z ledna 1920. To již zbývá jen pár týdnů do návratu legionářů z Ruska. „Máti, když dostali jsme fotografie, kde jsou párem, byla rozhněvaná a mně to bylo takové divné, až jsem huboval. Vždyť jsem měl radost, že je tak při sobě, že se zamiloval, třeba do Rusky. Konečně se s tím už i maminka smířila a plakala – plakala radostí snad i hořem.“

Svatba je 28. července 1920 na Staroměstské radnici. A Jelizaveta Viktorovna Jakovleva, svérázná to žena, při svém muži stála i v těch nejtěžších dobách. Ty osudově tragické přišly až koncem čtyřicátých let, kdy se komunisté v Československu chopili moci.

ky k Vánocům) i provozem zábavných zařízení (například kina). Setkávali se s nimi i českoslovenští legionáři na všech frontách a říkali jim „strýček z Ameriky“. Mezi „strýčky“ bylo také mnoho Čechoameričanů.

Jakovlevovi svého času patřili k zámožným Rusům. Otec Jelizavety byl inženýr Viktor Ivanovič Jakovlev, který před návratem do Ruska pracoval v USA a posléze v Anglii. V Nižném Novgorodu působil v továrně na lokomotivy. Matka Agrippina Pavlovna rozená Šišackaja, v jejímž těle proučila z matčiny strany šlechtická krev, založila a provozovala v Kansku velký obchod a biograf. Právě v salonu své matky se Jelizaveta s plukovníkem Kutlvašem poprvé setkala. V bílé vojenské košili, dekorovaný Řádem sv. Jiří byl čtyřiaadvacetiletý mladík neodolatelný.

* * *

V říjnu 1918 se Karel Kutlvašr stal velitelem 1. československého střeleckého pluku ruské legie, provedl ho posledními boji s bolševiky na frontě a stál v jeho čele během ostrahy Transsibiřské magistrály v průběhu roku 1919. Počátkem října 1919 pluk opustil Irkutsk a vydal se do Vladivostoku. Zde se první část pluku nalodila na japonskou loď Yonan Maru (druhá část pluku odjela na lodi Trás-os-Montes) a jako 13. transport legií 9. prosince 1919 opustila Rusko. Karel Kutlvašr byl velitelem tohoto transportu, který 27. ledna 1920 dorazil do italského Terstu. V rodinném archivu se dochovala část deníku, popisující konec plavby:

Rok 1920

1. ledna

Po silvestrovské zábavě čekáme s Endtem² na Nový rok do uhození dvanácté. Ležíme v kostýmech Adama

²⁾ Josef Endt (1890, Chroustov) byl povoláním učitel. V únoru 1915 padl do ruského zajetí a v dubnu 1916 vstoupil do československé legie. Celou rus-

ve svých postelích. Nakonec! Ráz, dva atd. Až do osmi úderů na zvon značí příchod a hranici dvou let. Nad očekávání srdečně zvedáme se a tiskneme si pravice s přáním pro rok 1920. Endt jemně se dotýká i mého soukromého života. Přije z duše štěstí. On nečekaně rychlým pohybem vyndává láhev s vínem a dělá mi dárek. Překvapuje mne to, ovšem příjemně. A když jsem se hlouběji zamyslel, shledal jsem, že to je navázání „bez slov“ na 22. XII. 1919. Nevím, zda plně rozumím, však instinktivně cítím, že slovy by řekl k svému dárku: „budiž Ti důkazem, že Tě nyní správně chápu.“

Jaké překvapení mi tento rok chystá. Ohlédnou-li se na 1919, mohu s klidným svědomím cítiti jisté uspokojení, a sice jak v soukromém, tak i služebním životě. V mém individuálním žití – bytí znamená plně znovuzkříšení, chuť a lásku k životu, cíl hodně vysoký, nádherný, čistý román s Lízou, lásku k ní – mé budoucí ženě. A ačkoliv mnohdy necítím uspokojení, mysl má rušena obavami a přáním, aby vše zůstalo státi, přece jen ona je mi bytostí nade vše drahou a vyvýšenou. Přijede-li, tak vynasnažím se, abych ji nezklamal. Jestli ne, pak budu na vážkách a dle všeho pojedu za ní. Důvěru, kterou jsem pro sebe vždy žádal, snad si zasloužím.

Ráno: den horký, tropický. V 9.15 přicházejí mi gratulovati velitelé částí, hudba hraje na palubě. Japonská posádka lodi odbývala bohoslužby, potom volali mnohokrát „banzaj“, načež začali jísti a píti. K 9.30 jdu s tlumočnickem Seppertem do salonu, tam sedělo celé načálstvo lodi.

Předávám kapitánovi naši gratulaci, hudba měla mezitím zahrát japonskou hymnu, opozdila se však. Po skončení hymny zacházím znovu k Japoncům s: „Omedeto, banzaj,“ což mi opakují a pějí svou hymnu.

Části pluku shromažďují se na přídi lodi. Pozdravil jsem je s Novým rokem, poděkoval za službu a práci v roce 1919, vybídl k usilovné práci doma. Poté vzpomněl jsem světlé památky našich padlých a provolal třikrát „Zdar“ prezidentu Masarykovi a republice. Hudba zahrála dvakrát *Kde domov můj*. Gratuloval jsem k Novému roku i nemocným, pekařům a kuchařům, paní doktorové a ostatním.

V 15 hod. byl koncert hudby, objevila se skoro až na obzoru přítomnost velryby dle vodotrysků, čímž byla upoutána pozornost a v tom již vjeli jsme mezi veliké stádo delfinů, kteří nám poskytli velezajímavou podívanou. Není docela vyloučeno, že přilákala je hudba. Produkce některých z nich, tj. skoky do výše, vítali jsme jako něco dosud nevidaného a nového.

V 19 hodin jsem ještě s pěti důstojníky pozván k Japoncům na oběd podle japonského způsobu. Ačkoliv to pro mne byla novost, nikdy dosud nebyl jsem v čistě japonské společnosti, nemohu říci, že bych si pochutnal, ba naopak, po celé hostině jsem měl nepříjemný pocit.

Když soukromě přál jsem Dr. Langrovi,³ tento se zvláštním teplem a vroucností pronesl: „Přeji Ti, aby vše bylo

³⁾ František Langer (1888–1965) ukončil roku 1914 lékařskou fakultu v Praze a následně byl odveden do rakousko-uherské armády. V červenci 1916 byl Rusy zajat, v srpnu 1917 vstoupil do československého vojska a sloužil jako lékař 1. československého střeleckého pluku. V armádě zůstal i po návratu z Ruska, zároveň ale patřil k nejvýznamnějším autorům tzv. legionářské litera-

po Tvém!“ I já přál jsem a přeji oběma manželům mnoho štěstí v roce 20.

2. ledna

Projíždíme tropami v zimní dobu, horka jsou snesitelná, nehledě na to, že se potíme ve dne v noci. Čtu Alexandra Kuprina, *Souboj*,⁴ věc silně působící obsahem i dějem, který je nám tak zajímavým. Podporučík Romašov, toť vzor většiny mladých ruských důstojníků. Dočetl jsem knihu II. díl *Historie rusko-japonské války*, vojensky tak pro Rusko nešťastné. Obdivuji zdatnost japonského vojska, a to jak vojáků, tak náčelníků.

Mám rozečteno: *Tagebuch Napoleon's von St. Helena* a Stepankovskij: *Metodika střelby*. Prohlížel jsem fotosnímky za poslední dobu.

Pravidelně každý den je liják.

Večer volám si na chvíli lékaře Dr. Langeru. On stěžuje si na nesouhlas mezi jeho ženou a manžely Koskovými, těžce nese, že p. K. přestal zdraviti jeho ženu. I mně, když vidím jeho slzy při slovech: „zase o jednu ilusi méně“ atd. je trapně.

V noci prošel jsem celou loď i místnosti všech rot. Dole je horko, při kterém spánek je malou posilou.

Vycházím ze své kajuty velice málo. Se svými vojáky se stýkám zřídka a tím těž neplním tři věci, které jsem si

tury. V roce 1939 odešel do exilu a sloužil jako lékař u československé armády ve Velké Británii.

⁴⁾ Alexandr I. Kuprin (1870–1938) byl ruský spisovatel. Román *Souboj* vyšel poprvé roku 1905.

umínal při odjezdu z Kanska. Nemohu přemoci a zdolatí nechut' vzhledem k nespravedlivé nespokojenosti mnou vojáků z 18. XII. 1919. Bude ještě nějakou dobu trvati zdolání této nálady.

3. ledna

Z rána poplach k vůli záchrannému a požárnímu cvičení. Na to porada velitelů praporů.

Rozhoduji se učit se anglicky a v 13 hod. mi dává Sepert první hodinu. V tu dobu právě byl silný liják, který zahaluje loď do mlhy a šera, což nám div nebylo osudným. Znenadání zazněly tři údery na zvon, tj. poplach. Loď zastavila a trochu změnila směr. Liják a vzniklé tím šero úplně skryly korálový ostrov, na který jsme následkem toho div nenarazili. Na štěstí v poslední okamžik přec jen byl zpozorován. Kapitán lodi jistě se polekal a rozechvěl. Na kapitánskou palubu vycházím až večer na „svou“ levou stranu, tam seděl jsem se Skálou. O návratu, o tom, co nás čeká atd., až nakonec začíná koncert hudby, a tu najednou se ptá Skála, jaký je nyní můj poměr k Líze. Pověděl jsem mu vše, což on s uspokojením vítá a předává mi svou sympatii k ní. Endt mi vypráví o začátku války, jeho nastoupení služby po mobilisaci atd. On velice rád líčí, přímo vášnivě.

4. ledna

Jako každý den věnuji značně času svým osobně-soukromým věcem. Jsem nespokojen sám sebou, považuji nevyhnutelným učiniti jiným své jednání a skutky – však – den za dnem plynou dle stálého vzoru na lodi. Angl. hodina, později večer až vycházím na svěží vzduch na kapitánskou

palubu. Beseda s Brokem, naším obchodním zástupcem, který si za cestu zasloužil úplně naši přízeň, úctu a důvěru.

5. ledna

Den, tvářnost jehož rovná se předcházejícím. Třetí angl. hodina. Čtu *Tagbuch Napoleon's*, *Metodika střelby* a i *Bojový výcvik roty*, kromě toho četl jsem tři brožury, a sice: *Řeči a projevy prof. Masaryka za války*, od Zmrhala *Armáda ducha druhé míle*, kde on silně vyzvedá Sjezd čsl. vojska, jehož byl předsedou, a od Petra Bezuchova *Utrpení čsl. národa*, ve kterém mezi jinými uvádí jako hrdinu čsl. legií na Rusi Jaroslava Haška, který v 1917 přeběhl k bolševikům. Večer sedím na kapitánské palubě, rozmlouvám se Ševcem, Ryšavým a Beránkem. Pronášely se tajemné zprávy o kap. Janouškovi a pí. Koskové. Publika se rozhorluje, a aniž by se přesvědčila o pravdivosti, odsuzuje a nadává. Angl. hodiny si přenáším na ráno. Při rozmluvě se Skálou 2. I. řekl mi: „Ty máš více než pevnou půdu pod sebou. I Tvoji největší odpůrci přiznali, že jsi na svém místě.“ Kromě Hrůzy, který mi škodil, jmenoval i Doška.

6. ledna

Den věnuji čtení. Pokračuji v rozečteném. V 18 hodin si vycházím nahoru, delší rozmluva s Lysákem. Z počátku o fotografování, z čehož přecházíme na poměr ženy a muže. Jsme oba ve svých názorech zdrženliví, oba souhlasíme, že život má smysl v našich létech a i pozdější jen rodinný.

Ve dne prohlížel jsem svůj deník za 1918. Při vhodné příležitosti jej doplním. Listuji v obsahu odeslaných dopisů Líze, zmocňuje se mne tichá, čistá radost z prožitého,

jiskřičky naděje na pěkný, mající smysl život žijí a čekají na svůj čas.

Vál silný, osvěžující vítr; dělal nám dobré služby, spodní místnosti jsou jím pěkně vyvětrány, celá posádka osvěžena.

7. ledna

Dosti silný vítr, loď se zmítá. Mnozí nemohou se dnes obejít bez lodního zábradlí. To trvá již druhý den, však ztišuje se. K večeru byla Pavlíkova přednáška a pěvecký koncert. Pokračuji v čtení, venku jsem vůbec nebyl. Po lodi se proneslo, že se hledají lidé pro zpětnou cestu na loď. Do kanceláře chodí jich mnoho pro informaci. Zajímavé, že jsou to většinou ti, kterým se líbí ležácký život. Zde pro nic za nic dostanou celé zaopatření a 2 franky denně, což samo sebou není špatná existence. Pravý opak našich včeliček, tj. těch, kteří již přes týden nakládají uhlí. Tak těžkou a namáhavou práci konají s chutí a jistě, že netouží a nepotřebují, aby se o ně staral a je živil stát, tj. naše republika.

8. ledna

Z rána anglická hodna. Během dne pokračuji v čtení, hlavně *Tagbuch Napoleon's*. Pozoruji, jak mi usilovné čtení této knihy pomáhá a jak vydatně osvěžuji své znalosti. Sám Napoleon, čím blíže se s ním seznamuji, tím více u mne ztrácí. Konstatuji, že mnohé jeho podniky byly pouhým dobrodružstvím. V poledne procházím do ošetrovny, na pekárnu a kuchyni. Pekaři vyličují své bolesti, naříkají si, že nejsou povyšováni. Slibuji, že prověřím oprávněnost jich žádosti. V 13 hodin důstojnická porada: mluvím o rozdělení funkcí a práce v rotě mezi důstojníky, o náležitém opatrování